

A Critical Examination of the Social and Economic Strategies Employed to Accomplish the Advancement of Urban Tourism in the City of Kelardasht

ARTICLE INFO

Article Type

Original Research

Authors

Hasani Moghadam M.¹ MA
Kalantari Khalilabad H.^{1*} PhD
Rezghi M.¹ PhD

How to cite this article

Hasani Moghadam M, Kalantari Khalilabad H, Rezghi M. A Critical Examination of the Social and Economic Strategies Employed to Accomplish the Advancement of Urban Tourism in the City of Kelardasht. Geographical Research. 2023;38(4):499-510.

¹Department of Urban Planning, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

*Correspondence

Address: Department of Urban Planning, Islamic Azad University, Ayatollah Amoli Branch, Kilometer 5 of the old Amol-Babol road, Amol, Iran.
Postal Code: 3358-461514
Phone: +98 (11) 43217000
Fax: +98 (11) 43217043
h_kalantari2005@yahoo.com

Article History

Received: October 10, 2023
Accepted: December 8, 2023
ePublished: December 16, 2023

ABSTRACT

Aims This study was conducted with the objective of assessing the social and economic approaches employed to accomplish the advancement of urban tourism in the city of Kelardasht.

Methodology This applied study took place in two distinct phases during the year 2023 in Kelardasht. The initial phase consisted of extracting the criteria and influential indicators through a comprehensive literature review. The identified factors were subsequently transformed into a structured questionnaire. The questionnaire's validity was assessed using the Delphi method and was distributed among 25 experts and specialists residing in Kelardasht. After incorporating the necessary revisions, the questionnaire was once again distributed to the same 25 individuals. Ultimately, 6 criteria and 27 indicators were established to examine the assessment of the economic and social dimensions of tourism. In the subsequent phase, a sample of 384 residents of Kelardasht was randomly selected to evaluate the aforementioned criteria and indicators. The ARAS technique was used for data analysis.

Findings The economic dimension demonstrated an average score of 2.423, which surpassed the social dimension with an average score of 2.272 in the present circumstances within Kelardasht. Following the incorporation of social and economic indicators, the economic dimension will enjoy a comparatively improved state. When employing the ARAS technique to prioritize strategies, the strategy of "providing quality tourism services" [K=0.073828] took precedence, whereas the strategy of "developing tourism infrastructure" [K=0.071228] ranked second in priority.

Conclusion The development of urban tourism operates as a intricate and interconnected process, wherein the influence of its diverse elements, encompassing investment, infrastructure management, environmental preservation, and the consideration of cultural and social aspects are of considerable significance.

Keywords Social and Economic Strategies; Tourism; Urban Tourism Development; Kelardasht

CITATION LINKS

[Akbarian Ronizi & Rastegar, 2021] The explaining and analyzing of the effective factors on the tourist ...; [Alipour & Bayandor, 2015] Sustainable tourism management (case study: ...; [Amininejad & Mozafari, 2021] Analysis and evaluation of effective components in urban branding with an urban ...; [Arabshahi & Taghdisi, 2018] Urban tourism and sustainable urban development: The study of the ...; [Ariyani & Fauzi, 2019] Analysis of strategic variables for ecotourism development; an ...; [Arthur & Mensah, 2006] Urban management and heritage tourism for sustainable development: The case ...; [Babakhanzadeh, 2013] Measuring the socio-cultural, economic and cultural impact of tourism ...; [Baghaeenia *et al.*, 2022] Analysis of effective factors in the internal branding of selected hotels ...; [Bakas *et al.*, 2019] Creative tourism: Catalysing artisan entrepreneur networks in rural ...; [Dogru & Bulut, 2018] Is tourism an engine for economic recovery? Theory ...; [Ebrahimnia Samakoush *et al.*, 2013] Assessing the role of urban tourism in economic-environmental ...; [Esmaeaelzadeh *et al.*, 2012] Analysing tourism development approaches in ...; [Ezatpanah, 2020] Exploring effective driving forces in the future of tourism industry ...; [Haile, 2017] Sustainable tourism development in Eritrea: Assessing the ...; [Hataminejad & Sharifi, 2015] Examines the role of urban tourism development on sustainable ...; [Heydari & Tahooni, 2021] Survey of economic effects of urban tourism ...; [Kalantari Khalilabad *et al.*, 2013] Ecotourism development strategies ...; [Mikulić *et al.*, 2021] The effect of tourism activity on ...; [Mohammadpour *et al.*, 2022] Assessing the factors affecting tourist's satisfaction with tourism ...; [Motahar & Shokouhbidhendi, 2022] Ranking cities of Sistan and Baluchestan province based ...; [Movahed *et al.*, 2022] Analyzing and spatial classification in urban areas to achieve ...; [Niknam *et al.*, 2019] Designing and explaining the management model of sport tourism ...; [Piradmoradian *et al.*, 2019] Analysis of non-governmental organizations and their role in ...; [Saberi & Aflaki, 2015] Preference main route tourism of Chaharmahal and Bakhtiari ...; [Saraee *et al.*, 2019] A sustainable tourism development strategy in the city of Neyriz ...; [Sheikhi Chaman, 2020] The role of health tourism in boosting Iran's ...; [Vinyals-Mirabent, 2019] European urban destinations' attractors at the frontier between competitiveness and a unique ...

آسیب‌شناسی راهبردهای اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت

مینا حسنی مقدم MA

گروه شهرسازی، واحد آیت‌الله‌آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران

حسین کلانتری خلیل‌آباد* PhD

گروه شهرسازی، واحد آیت‌الله‌آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران

مریم رزقی PhD

گروه شهرسازی، واحد آیت‌الله‌آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران

چکیده

اهداف: توجه ویژه به شهرها و گردشگری شهری رنگ و بوی خاصی را به عرصه رقابت‌پذیری شهری داده است. این پژوهش با هدف آسیب‌شناسی راهبردهای اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت انجام شد.

روش‌شناسی: این پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و در سال ۱۴۰۲ در شهر کلاردشت در دو مرحله به انجام رسید. در مرحله نخست، ۶ معیار و ۲۷ شاخص به منظور مطالعه آسیب‌شناسی راهبردهای توسعه گردشگری در ابعاد اقتصادی اجتماعی از سایر مطالعات استخراج شد. عوامل استخراج شده در قالب پرسش‌نامه ۴ گزینه‌ای لیکرت در دو حالت "وضعیت حال" و "پس از اجرای راهبردهای پیشنهادی" طراحی شد. برای ارزیابی روایی پرسش‌نامه از روش دلفی استفاده شد. پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ در سطح ۰/۸۱ تأیید شد. در مرحله بعد، پرسش‌نامه به مرحله ارزیابی نهاده شد. در این مرحله، ۳۸۴ نفر از شهروندان شهر کلاردشت با استفاده از نمونه‌گیری اتفاقی ساده انتخاب شدند. برای تعیین وزن هر یک از شاخص‌ها و معیارها از روش AHP و به منظور رتبه‌بندی آنها از تکنیک ARAS استفاده شد.

یافته‌ها: وضعیت بُعد اقتصادی با میانگین ۲/۴۲۳ در وضع موجود شهر کلاردشت نسبت به وضعیت بُعد اجتماعی با میانگین ۲/۲۷۲ مساعدتر بود و پس از اجرای شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی نیز، بعد اقتصادی وضعیت نسبتاً بهتری خواهد داشت. در پی اولویت‌بندی استراتژی‌ها با استفاده از تکنیک ARAS، استراتژی "ارایه خدمات گردشگری با کیفیت" ($K=0/073828$) در اولویت نخست و استراتژی "توسعه زیرساخت‌های گردشگری" ($K=0/071228$) در اولویت دوم قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: توسعه گردشگری شهری یک فرآیند شبکه‌ای و متداخل است و تأثیرگذاری بخش‌های مختلف آن، از جمله سرمایه‌گذاری، مدیریت زیرساخت‌ها، حفظ محیط زیست و توجه به جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی اهمیت دارد.

کلیدواژه‌ها: راهبردهای اجتماعی و اقتصادی، گردشگری، توسعه گردشگری شهری، کلاردشت

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۷

*نویسنده مسئول: h_kalantari2005@yahoo.com

مقدمه

گردشگری یک پدیده اجتماعی و اقتصادی تلقی می‌شود که بزرگترین حرکت مسالمت‌آمیز مردم در سراسر جهان را تشکیل می‌دهد [Haile, 2017]. امروزه صنعت گردشگری به عنوان صنعتی پویا و فراگیر، همه ارکان وجودی یک جامعه و سیستم

جهانی را در بر گرفته و پدیده‌ای است که از تحرک بالایی در تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیطی برخوردار است. پیش‌بینی می‌شود در سال‌های آینده گردشگری به لحاظ درآمد در راس صنایع موجود دنیا قرار گرفته و به لحاظ اهمیت بزرگ‌ترین بخش تجارت بین‌الملل را به خود اختصاص دهد [Heydari & Tahooni, 2021]. مقصدها چشمگیرترین تصاویر را برای جذب گردشگر و حفظ موقعیت خود در جهان ارایه می‌کنند [Vinyals-Mirabent, 2019]. در این بین، طبقه‌بندی گردشگری به لحاظ موضوعی، مکانی و فضایی الگوهای مختلفی از گردشگری را تعریف می‌نماید که تعریف این فعالیت در عرصه‌های شهری، یکی از این تقسیمات و شاخه‌ها به‌شمار می‌رود. شهرها در ادوار تاریخی بستر تحولات بسیاری بوده و اکنون نیز با در اختیار داشتن عناصر و جاذبه‌های متنوع در عرصه‌های مختلف از جمله گردشگری قابلیت‌های بسیاری از خود به نمایش می‌گذارند [Mohammadpour et al., 2022; Piradmorian et al., 2019]. از سوی دیگر، سطح‌بندی و توسعه فضایی چگونگی گسترش یک پدیده از کانون یا دامنه و پهنه سرزمینی گسترش آن است. در این بین، گردشگری به عنوان یکی از پدیده‌های مهم فضایی شهر است. ارزیابی وضعیت حاضر و نحوه پیشرفت به سوی پایداری گردشگری باعث توسعه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، کالبدی محیطی و نهادی در پهنه سرزمینی شهر می‌شود [Movahed et al., 2022]. در حقیقت، شهرها به علت دارا بودن جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی از مقاصد گردشگری محسوب می‌شوند. توسعه گردشگری شهری آثار مثبت و منفی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی به دنبال دارد. ایجاد تعادل در این زمینه، به گونه‌ای که آثار مثبت بیش از آثار منفی باشد، نیازمند اتخاذ سیاست‌های مدیریتی قوی است [Alipour & Bayandor, 2015]. چراکه تجربه نشان داده است هرکجا گردشگری به طور اتفاقی و بدون برنامه‌ریزی و استراتژی مشخص توسعه یابد، مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی متعددی به وجود می‌آورد و در درازمدت مشکلات گردشگری بیشتر از فواید آن می‌شود، بدین ترتیب مفهوم گردشگری پایدار برای کاهش ابعاد منفی و اثرات مخرب توسعه آن در جوامع میزبان در چند دهه اخیر مطرح شده است [Saraee et al., 2019; Amininejad & Mozafari, 2021]. طبیعتاً این مساله در شهر و گردشگری شهرها نیز صدق می‌کند. بنابراین، پایداری در گردشگری شهری، مستلزم توجه نظام‌مند به ابعاد فنی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، تاریخی و زیست‌محیطی است تا استفاده از جاذبه‌های گردشگری، مطابق با نیاز امروز و حفظ و ماندگاری این منابع برای آیندگان باشد [Sheikhi Chaman, 2020]. از سوی دیگر، در سال‌های اخیر توجه زیادی به فرضیه توسعه گردشگری شده است [Hataminejad & Sharifi, 2015]. در جوامع پیشرفته پسا صنعتی، گردشگری به عنوان منبع جدیدی از رشد تلقی می‌شود، در حالی که کشورهای در حال توسعه قصد دارند از مزایای استفاده از ارتباطات در عصر جهانی‌شدن بهره بگیرند [Mikulić et al.,

مقیاس ملی و بین‌المللی معرفی نموده است. در مرحله نخست، با مطالعه سایر پژوهش‌های مشابه و طرح جامع کلاردشت، ابعاد، معیارها و شاخص‌های موثر بر توسعه گردشگری شهر کلاردشت استخراج شد [Esmaelzadeh *et al.*, 2012; Babakhanzadeh, 2013; Ebrahimnia Samakoush *et al.*, 2013; Akbarian Ronizi & Rastegar, 2021; Dogru & Bulut, 2018; Ariyani & Fauzi, 2019; Arthur & Mensah, 2006; Bakas *et al.*, 2019].

برای استخراج معیارهای موثر از روش کدهای معیارها استفاده شد. بدین ترتیب که لیستی از ابعاد، معیارها و شاخص‌ها استخراج شد و سپس، موارد مشابه حذف شدند. عوامل استخراج‌شده در قالب پرسش‌نامه طراحی شد. گویه‌های پرسش‌نامه در دو حالت وضعیت موجود و وضعیت پس از اجرای شاخص‌ها مورد ارزیابی قرار گرفتند. برای ارزیابی روایی پرسش‌نامه از روش دلفی استفاده شد. بدین ترتیب که پرسش‌نامه در اختیار ۲۵ نفر از کارشناسان و متخصصان شهری در شهر کلاردشت قرار گرفت. این متخصصان با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در مرحله بعد، اصلاحات لازم در پرسش‌نامه‌ها اعمال شد. بدین ترتیب که گویه‌های مشابه ادغام شدند و نیز گویه‌هایی که به نظر کارشناسان مناسب نبودند حذف شدند. پس از انجام اصلاحات، مجدداً پرسش‌نامه در میان همان ۲۵ نفر توزیع شد و به تایید رسید. ضریب پایایی پرسش‌نامه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ محاسبه شد (۰/۸۱). پس از بررسی پرسش‌نامه‌های دریافتی، تعداد ۶ معیار و ۲۷ شاخص به منظور مطالعه آسیب‌شناسی راهبردهای توسعه گردشگری در ابعاد اقتصادی اجتماعی تعیین شد. در مرحله بعد، پرسش‌نامه به مرحله ارزیابی نهاده شد. در این مرحله، ۳۸۴ نفر از شهروندان شهر کلاردشت با استفاده از نمونه‌گیری اتفاقی ساده انتخاب شدند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعیین شد. پس از توزیع پرسش‌نامه‌ها، وزن هر یک از معیارها و شاخص‌ها با استفاده از روش فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (Analytical Hierarchy Process: AHP) محاسبه شد [Saberi & Aflaki, 2015]. برای رتبه‌بندی معیارهای مورد بررسی از روش ارزیابی نسبت افزایشی (Additive Ratio Assessment: ARAS) استفاده شد.

روش ARAS

۱- **تشکیل ماتریس تصمیم:** در اولین گام این روش، ماتریس تصمیم تشکیل شد. ماتریس تصمیم به منظور ارزیابی گزینه‌های مساله مورد استفاده قرار گرفت. بنابراین ماتریسی تشکیل شد که سطرهای آن را گزینه‌ها و ستون‌های آن را معیارهای پژوهش تشکیل داد و هر سلول این ماتریس ارزیابی هر گزینه نسبت به هر معیار است.

۲- **تعیین مقدار ایده‌آل فرضی:** مقدار ایده‌آل برای معیارهای مثبت برابر بیشترین مقدار و برای معیارهای منفی برابر کمترین مقدار است (رابطه ۱).

2021]. لذا در جهان معاصر گردشگری به عنوان عاملی برای بهبود کیفیت زندگی جوامع تلقی می‌شود [Baghaeenia *et al.*, 2022]. ضمن اینکه گردشگری شهری که یکی از زیرمجموعه‌های بخش گردشگری است می‌تواند نقش مهمی را در مدیریت شهری و دستیابی به توسعه ایفا نماید [Arabshahi & Taghdisi, 2018]. البته باید به این نکته توجه داشت که گردشگری شهری فعالیت پیچیده، چندبخشی و پراکنده است که محصول آن فروش تجارب گردشگران از جاذبه، تسهیلات و خدمات شهر است. توجه و سازمان‌دهی عوامل طبیعی، انسانی و عوامل بصری موثر در زیبایی محیط موثرترین راه برای افزایش کیفیت تجربه سفر است [Ezatpanah, 2020]. از این رو تحقق توسعه گردشگری شهری مبتنی بر توجه به اصول و معیارهایی است که سازمان‌دهی آنها می‌تواند به دستیابی هرچه بیشتر این هدف منجر شود [Niknam *et al.*, 2019; Heydari & Tahooni, 2021].

شهر کلاردشت در استان مازندران به عنوان یکی از مقاصد گردشگری که شهرت ملی و بین‌المللی آن در عرصه‌های طبیعی و انسانی، سالانه هزاران گردشگر را به خود جذب می‌نماید نیز از این قاعده مستثنی نبوده و به واسطه اهمیت اصول و معیارهایی که در توسعه گردشگری شهری موثر هستند مورد ارزیابی قرار گرفته است. نگاهی به وضعیت سیستم گردشگری در کلاردشت حاکی از آن است که عواملی که نمودار عرضه و تقاضای گردشگری را در این شهر رقم می‌زند دارای تاثیرات متفاوتی هستند. ضعف‌های موجود را می‌توان با درک منطقی اهمیت سایر عوامل پوشش داده شده و با شناخت دقیق از همه ابعاد موثر در توسعه گردشگری به نتایج ایده‌آل‌تری دست یافت.

بنابراین، در این پژوهش به آسیب‌شناسی راهبردهای اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت پرداخته شد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و در سال ۱۴۰۲ و در شهر کلاردشت در دو مرحله به انجام رسید. شهر کلاردشت مرکز شهرستان کلاردشت از شهرستان‌های استان مازندران است. شهرستان کلاردشت به وسعت ۱۳۲۳ کیلومتر مربع دارای ۲ دهستان و یک نقطه شهری (کلاردشت) است. شهر کلاردشت در گوشه جنوب غربی دشت کلاردشت مرکز شهرستان واقع شده است. این شهر با وسعت تقریبی ۱۵۰۶ هکتار در ۳۶ درجه و ۱ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی واقع شده و ارتفاع شهر از ۱۱۰۰ متر در شرق و شمال شرقی (منطقه لاهو) تا ۱۶۹۰ متر در جنوب غربی آن (منطقه رودبارک) متغیر است. شهر کلاردشت متشکل از ۸ محله به نام‌های حسنکیف، گرک پس، لوال، مکاء، اجابیت، لاهو، رودبارک و مجل است که سالانه پذیرای دو میلیون گردشگر داخلی و بیش از دویست هزار گردشگر خارجی است. جاذبه‌های طبیعی و انسانی منحصر به فرد در کلاردشت، این شهر را به عنوان یکی از مقاصد گردشگری در

$$x_{0j} = \max_j x_{ij} \quad \forall j \in B \quad x_{0f} = \min_i x_{ij} \quad \forall j \in C$$

۳- **نرمال کردن ماتریس تصمیم:** برای معیارهای مثبت و منفی به صورت جداگانه نرمال می‌شوند که با استفاده از دو رابطه زیر این فرآیند انجام گرفت (رابطه ۲).

$$\bar{x}_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sum_{i=0}^m x_{ij}} \quad \forall j \in B \quad \bar{x}_{ij} = \frac{1/x_{ij}}{\sum_{i=0}^m 1/x_{ij}} \quad \forall j \in C$$

۴- **وزن دار کردن ماتریس تصمیم:** وزن معیارهایی که با استفاده از روش AHP در مرحله قبل به دست آمد در معیارهای نرمال شده ضرب شد تا ماتریس وزن دار حاصل شود.

۵- **محاسبه مطلوبیت کل هر گزینه:** اعداد نرمال شده وزین به صورت سطر با هم جمع شد. بزرگترین مقدار S_i بهترین است و کمترین آن بدترین. با توجه به روند محاسبه شده، تابع بهینگی S_i دارای یک رابطه مستقیم و متناسب با مقادیر X_{ij} و وزن های w_j از معیارهای بررسی شده و تاثیر نسبی آنها بر روی نتیجه نهایی است. بنابراین، بیشترین مقدار (ارزش) تابع بهینگی S_i اثربخش ترین متغیر است. اولویت های گزینه ها می تواند با توجه به مقدار S_i تعیین شود (رابطه ۳).

$$S_i = \sum_{j=1}^n \hat{x}_{ij} \quad i = 0.1 \dots m$$

۶- **محاسبه مطلوبیت نسبی هر گزینه و رتبه بندی گزینه ها:** در مورد محاسبه درجه مطلوبیت هر گزینه در ارزیابی گزینه ها، نه تنها تعیین بهترین رتبه اهمیت دارد بلکه مهم است که کیفیت (مطلوبیت) نسبی هر گزینه مطرح شده نیز مشخص شود. به همین منظور از درجه مطلوبیت هر گزینه استفاده شد [Motahar & Shokouhibidhendi, 2022]. معادله مورد استفاده برای محاسبه درجه مطلوبیت K_i از یک گزینه a_i به صورت رابطه ۴ است.

$$K_i = \frac{S_i}{S_0} \quad i = 0.1 \dots m$$

پس از محاسبه درجه مطلوبیت معیارهای مورد بررسی، رتبه بندی آنها بر اساس نسبت مطلوبیت انجام شد.

بررسی های صورت گرفته در اسناد فرادست شهری گردشگری کلاردشت حاکی از آن بود که تاکنون فقط یک طرح در محدوده مورد مطالعه تحت عنوان طرح جامع کلاردشت (آن هم به صورت شهرستانی که شهر و نقاط روستایی کلاردشت را در بر می گیرد) در سال ۱۳۸۷ تهیه شده است که در یک فصل از این طرح به مباحث

گردشگری پرداخته شده است. در این طرح، جاذبه های گردشگری کلاردشت در پنج بخش طبقه بندی شده اند که عبارتند از جاذبه های طبیعی، درمانی، ورزشی، فرهنگی-تاریخی و نیز دسترسی مناسب به منطقه. در بیان راهکارهای موثر در توسعه گردشگری کلاردشت نیز به بیان کلیاتی پرداخته شده که برخی از آنها عبارتند از تدبیر افزایش ماندگاری گردشگران، احیا و توسعه قطب های سیاحتی، توسعه امکانات زیربنایی و جاذبه های جنبی، ایجاد مراکز تولیدات سنتی، برپایی نمایشگاه ها و تورهای مردم شناسی و جشن های سنتی، ایجاد موزه مردم شناسی، تبلیغات و توجه به مکان ایجاد تاسیسات و ایجاد پارک هایی همچون پارک موزه، پارک وحش، پارک جنگلی و غیره.

یافته ها

بُعد اجتماعی و فرهنگی موثر در توسعه گردشگری مشتمل بر سه معیار منابع و زیرساخت های اجتماعی و فرهنگی، آموزش به شهروندان و گردشگران و نیز نمایش رویدادها و وقایع بود که این معیارها یازده شاخص را تعریف کردند که در جدول ۱ مشخص شده است. جدول ۲ میانگین و انحراف معیار شاخص های توسعه گردشگری شهری در بُعد اجتماعی و فرهنگی را براساس ۳۸۴ نمونه پرسش نامه نشان می دهد.

بررسی وضعیت شاخص های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اجتماعی و فرهنگی نشان داد که در وضعیت موجود شهر کلاردشت، شاخص ادای احترام به سایر مردم با میانگین ۳/۶۱ و معرفی شاخص آداب و رسوم و مناسبات فرهنگی با میانگین ۲/۸۹ دارای بهترین وضعیت و شاخص توجه به حیات حادثه ای یا واقعه ای در شهر با میانگین ۱/۴۲ و شاخص توجه به تقویت فضاهای شهری به منظور ایجاد همبستگی و علائق مشترک انسانی با میانگین ۱/۵۴ دارای بدترین وضعیت در بین شاخص های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اجتماعی و فرهنگی بودند. همچنین وضعیت میزان توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در صورت اجرای شاخص ها در بُعد اجتماعی و فرهنگی نشان داد که شاخص عناصر خاطره انگیز، نمایشگاه ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه ها با میانگین ۳/۶۸ و شاخص آموزش نحوه برخورد و تعاملات با گردشگران ملی و بین المللی و ضرورت توجه به آن به جامعه میزبان با میانگین ۳/۵۹ دارای بیشترین تاثیر در بین شاخص های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اجتماعی و فرهنگی بودند (نمودار ۱).

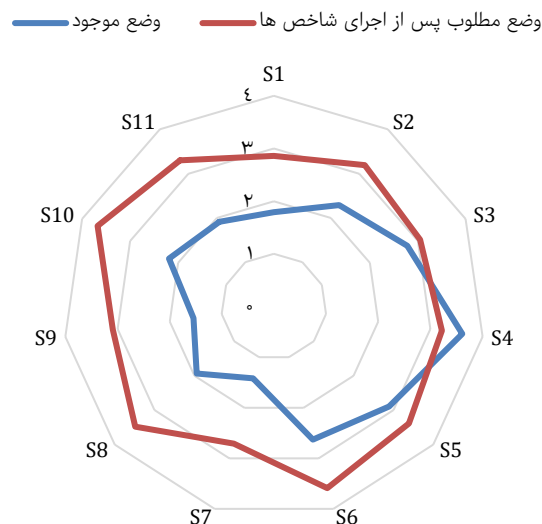
پرداختن به مساله اقتصادی و سرمایه گذاری در توسعه گردشگری حایز اهمیت زیادی است. بر این اساس، در این پژوهش به ۳ معیار اصلی ایجاد تعادل بین منابع و هزینه های صنعت گردشگری، سرمایه گذاری در گردشگری شهری و نیز پشتیبانی از امرار معاش جامعه میزبان که خود مشتمل بر چند شاخص بود، مبادرت شد تا بتوان به تصویر روشنی از این بُعد رسید. جدول ۳ میانگین و انحراف معیار شاخص های توسعه گردشگری شهری در بُعد اقتصادی و سرمایه ای را نشان می دهد.

جدول ۱) معیارها و شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت

ابعاد	معیار	شاخص
اجتماعی و فرهنگی	آموزش به شهروندان و گردشگران	ساخت و تجهیز منابع گردشگری و عناصر فرهنگی موثر آن در شهر همچون بوستان‌ها (فضای تفریحی و ورزشی) و فضای سبز، منابع و زیرساخت‌های سینما و سالن‌های تئاتر، مجتمع‌های فرهنگی، موزه‌ها، بناهای یادبود، شهر بازی، مراکز خرید
		معرفی جاذبه‌های تاریخی (مناطق با معماری تاریخی) و فرهنگی برگزاری جشنواره‌های فرهنگی در شهر و ارائه خدمات و تسهیلات فرهنگی (تئاتر، کنسرت، سینما، گالری‌های هنری، موسیقی، رقص و غیره) ادای احترام به سایر مردم معرفی آداب و رسوم و مناسبات فرهنگی آموزش نحوه برخورد و تعاملات با گردشگران ملی و بین‌المللی و ضرورت توجه به آن به جامعه میزبان توجه به حیات حادثه‌ای یا واقعه‌ای در شهر (مکان‌های مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور) تقویت حس تعلق به مکان نمایش رویدادها و وقایع توجه به تقویت فضاهای شهری برای ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و فرهنگی) عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها تلاش در راستای ایجاد و تقویت تصویر و نقشه ذهنی برای شهروندان و گردشگران
اقتصادی و سرمایه‌ای	سرمایه‌گذاری گردشگری شهری	ایجاد تعادل بین منابع و تداوم برنامه‌ریزی برای تعادل میان عرضه و تقاضای گردشگری تلاش در راستای ایجاد تراز دلخواه برای ذی‌نفعان عرصه گردشگری توسعه قابلیت‌ها، فعالیت‌ها (مکان‌ها قابل بازدید مانند بوستان‌ها مکان‌های تاریخی، گنجینه‌ها (موزه‌ها)، آبشار و غیره) به منظور تفریح شهری برای جذب سرمایه‌گذار سرمایه‌گذاری داخلی در زمینه احیا و مرمت ابنیه و فضاهای تاریخی و فرهنگی جاذب گردشگر در شهر و نزدیکی به بازار پر قدرت گردشگرفرست تهران تنظیم بودجه شهر برای زمینه‌سازی حضور سرمایه‌گذار یکپارچگی اقتصادی با اقتصاد منطقه‌ای و جهانی برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در حوزه گردشگری برای رونق اقتصادی شهر و منطقه وجود سایت‌های گردشگری مناسب و واگذاری زمین‌های مناسب تشریح مساعی بخش خصوصی و عمومی مدیریت شهری اعطای تسهیلات برای سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری مهارت‌ها و برنامه‌های آموزشی اشتغال در حوزه گردشگری دسترسی به منابع مالی برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک پشتیبانی از امرار معاش جامعه میزبان ایجاد فرصت‌های معیشت برای جامعه میزبان توسعه کسب‌وکار محلی و نوآوری در شهر با محوریت گردشگری حمایت‌های شهرداری و میراث فرهنگی از فعالان عرصه گردشگری

جدول ۲) میانگین و انحراف معیار شاخص‌های توسعه گردشگری شهری در بُعد اجتماعی فرهنگی

معیار	شاخص	نماد	میانگین ± انحراف معیار	وضع موجود	میزان توسعه گردشگری در شهر کلاردشت صورت اجرای شاخص‌ها
منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی	ساخت و تجهیز منابع گردشگری و عناصر فرهنگی موثر آن در شهر همچون بوستان‌ها (فضای تفریحی و ورزشی) و فضای سبز، سینما و سالن‌های تئاتر، مجتمع‌های فرهنگی، موزه‌ها، بناهای یادبود، شهر بازی، مراکز خرید	S ₁	۱/۷۹±۰/۸۰	۲/۸۶±۱/۰۳	
	معرفی جاذبه‌های تاریخی (مناطق با معماری تاریخی) و فرهنگی	S ₂	۲/۲۹±۰/۹۷	۳/۱۹±۱/۰۱	
	برگزاری جشنواره‌های فرهنگی در شهر و ارائه خدمات و تسهیلات فرهنگی (تئاتر، کنسرت، سینما، گالری‌های هنری، موسیقی، رقص و غیره)	S ₃	۲/۷۸±۱/۰۲	۳/۰۵±۱/۰۲	
آموزش شهروندان و گردشگران	ادای احترام به سایر مردم	S ₄	۳/۶۱±۰/۸۸	۳/۲۲±۰/۹۶	
	معرفی آداب و رسوم و مناسبات فرهنگی	S ₅	۲/۸۹±۱/۰۴	۳/۳۹±۱/۰۲	
	آموزش نحوه برخورد و تعاملات با گردشگران ملی و بین‌المللی و ضرورت توجه به آن به جامعه میزبان	S ₆	۲/۶۳±۰/۹۱	۳/۵۹±۰/۹۵	
نمایش رویدادها و وقایع اجتماعی و فرهنگی	توجه به حیات حادثه‌ای یا واقعه‌ای در شهر (مکان‌های مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور)	S ₇	۱/۴۲±۰/۶۲	۲/۷۱±۰/۹۴	
	تقویت حس تعلق به مکان	S ₈	۱/۹۴±۰/۸۱	۳/۴۸±۰/۹۷	
	توجه به تقویت فضاهای شهری برای ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و فرهنگی)	S ₉	۱/۵۴±۰/۷۰	۱/۰۹±۰/۰۱	
	عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها	S ₁₀	۲/۱۹±۰/۹۱	۳/۶۳±۰/۹۳	
	تلاش در راستای ایجاد و تقویت تصویر و نقشه ذهنی برای شهروندان و گردشگران	S ₁₁	۱/۹۱±۰/۸۵	۳/۳۰±۰/۰۳	

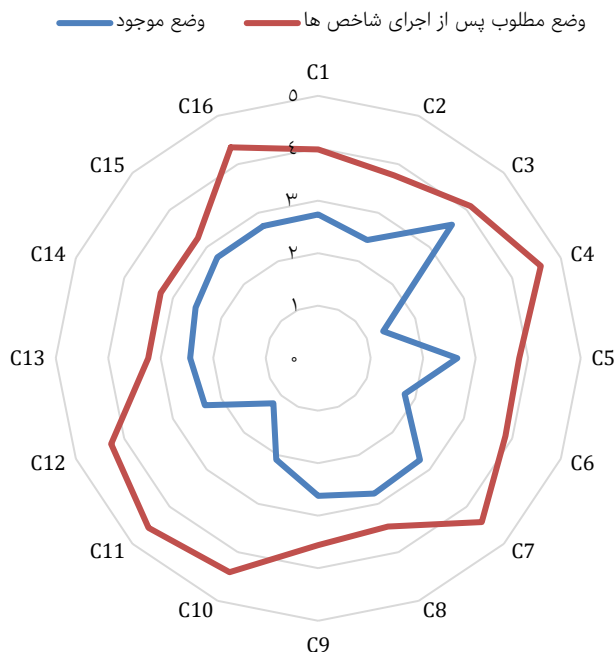
نمودار ۱) میانگین وضعیت شاخص‌های توسعه گردشگری شهری در بُعد اجتماعی فرهنگی قبل و بعد از اجرا

جدول ۳) میانگین و انحراف معیار شاخص‌های توسعه گردشگری شهری در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای

میانگین ± انحراف معیار	وضع موجود	نماد	شاخص	معیار
میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها	شهر کلاردشت			
۳/۹۸±۰/۸۸	۲/۷۴±۰/۹۷	C ₁	ایجاد تعادل بین منابع و	هزینه‌های این صنعت
۳/۷۷±۰/۹۲	۲/۴۴±۰/۹۴	C ₂	تداوم برنامه‌ریزی برای تعادل میان عرضه و تقاضای گردشگری تلاش در راستای ایجاد تراز دلخواه برای ذی‌نفعان عرصه گردشگری	
۴/۱۰±۰/۸۸	۳/۶۰±۰/۹۱	C ₃	توسعه قابلیت‌ها، فعالیت‌ها (مکان‌ها قابل بازدید مانند بوستان‌ها مکان‌های تاریخی، گنجینه‌ها (موزه‌ها)، آبشار و غیره) به منظور تفریح شهری برای جذب سرمایه‌گذار	سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری
۴/۵۹±۰/۹۸	۰/۳۴±۰/۵۵	C ₄	سرمایه‌گذاری داخلی در زمینه احیا و مرمت ابنیه و فضاهای تاریخی و فرهنگی جاذب گردشگر در شهر و نزدیکی به بازار پر قدرت گردشگر فرست تهران	
۳/۸۳±۰/۹۱	۲/۵۶±۱/۰۳	C ₅	تنظیم بودجه شهر برای زمینه‌سازی حضور سرمایه‌گذار	
۳/۸۶±۰/۸۷	۱/۷۸±۰/۸۲	C ₆	یکپارچگی اقتصادی با اقتصاد منطقه‌ای و جهانی	
۴/۴۱±۰/۷۲	۲/۷۴±۰/۹۶	C ₇	برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در حوزه گردشگری برای رونق اقتصادی شهر و منطقه	
۳/۴۷±۰/۹۵	۲/۷۹±۱/۰۳	C ₈	وجود سایت‌های گردشگری مناسب و واگذاری زمین‌های مناسب	
۳/۵۶±۰/۹۶	۲/۶۲±۰/۹۲	C ₉	تشریک مساعی بخش خصوصی و عمومی مدیریت شهری	
۴/۴۱±۰/۷۲	۲/۰۹±۰/۸۶	C ₁₀	اعطای تسهیلات برای سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری	
۴/۵۷±۰/۶۰	۱/۲۱±۰/۴۴	C ₁₁	بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری	
۴/۲۷±۰/۷۴	۲/۳۴±۰/۹۶	C ₁₂	مهارت‌ها و برنامه‌های آموزشی اشتغال در حوزه گردشگری	
۳/۲۴±۰/۷۹	۲/۴۴±۰/۹۵	C ₁₃	دسترسی به منابع مالی برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک	
۳/۲۵±۱/۰۰	۲/۵۳±۰/۹۸	C ₁₄	ایجاد فرصت‌های معیشت برای جامعه میزبان	
۳/۲۴±۱/۰۱	۲/۷۲±۰/۹۸	C ₁₅	توسعه کسب‌وکار محلی و نوآوری در شهر با محوریت گردشگری	
۴/۳۵±۰/۷۲	۲/۷۳±۰/۹۴	C ₁₆	حمایت‌های شهرداری و میراث فرهنگی از فعالان عرصه گردشگری	

بدترین وضعیت در بین شاخص‌های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای بودند. همچنین وضعیت میزان توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در صورت اجرای شاخص‌ها در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای نشان داد که شاخص بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری با میانگین ۴/۵۷ و شاخص برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در حوزه گردشگری برای رونق اقتصادی شهر و منطقه و همچنین شاخص اعطای تسهیلات برای سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری با میانگین ۴/۴۱ دارای بیشترین تاثیر در بین شاخص‌های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای بودند (نمودار ۲).

بررسی وضعیت شاخص‌های توسعه گردشگری شهر کلاردشت در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای نشان داد که در وضعیت موجود شهر کلاردشت، سرمایه‌گذاری داخلی در زمینه احیا و مرمت ابنیه و فضاهای تاریخی و فرهنگی جاذب گردشگر در شهر و نزدیکی به بازار پر قدرت گردشگر فرست تهران با میانگین ۴/۵۹ و شاخص توسعه قابلیت‌ها، فعالیت‌ها به منظور تفریح شهری برای جذب سرمایه‌گذار با میانگین ۳/۶۰ دارای بهترین وضعیت و شاخص بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری با میانگین ۱/۲۱ و شاخص سرمایه‌گذاری داخلی در زمینه احیا و مرمت ابنیه و فضاهای تاریخی و فرهنگی جاذب گردشگر در شهرها با میانگین ۱/۳۴ دارای

نمودار ۲) میانگین وضعیت شاخص‌های توسعه گردشگری شهری در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای قبل و بعد از اجرا

جدول ۴) استراتژی‌های اجتماعی و اقتصادی در راستای تحقق توسعه گردشگری در شهر کلاردشت

نماد استراتژی	استراتژی	نماد شاخص	شاخص
A ₁	ارتقای تامین امکانات فرهنگی	A	ساخت و تجهیز منابع گردشگری و عناصر فرهنگی موثر آن در شهر همچون بوستان‌ها (فضای تفریحی و ورزشی) و فضای سبز، سینما و سالن‌های تئاتر، مجتمع‌های فرهنگی، موزه‌ها، بناهای یادبود، شهرسازی، مراکز خرید
A ₂	توسعه زیرساخت‌های گردشگری		
A ₃	توسعه آموزش و مهارت‌های گردشگری		
A ₄	توسعه و ترویج اقامتگاه‌های بوم‌گردی و هتل‌های متنوع		
A ₅	ارایه خدمات گردشگری با کیفیت		
A ₆	توسعه فضاهای عمومی و تفریحی		
A ₇	ترویج گردشگری پایبزه		
B ₁	ترویج و توسعه فعالیت‌های فرهنگی و هنری	B	توجه به حیات حادثه‌ای یا واقعه‌ای در شهر (مکان‌های مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور)
B ₂	حفظ و توسعه آثار تاریخی و فرهنگی		
B ₃	ارتقای همکاری و تعامل بین جوامع محلی و گردشگران		
B ₄	ارتقای امنیت		
C ₁	ترویج و تبلیغات مناسب	C	توجه به تقویت فضاهای شهری برای ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میدانی اجتماعی و فرهنگی)
C ₂	حفظ و حراست از محیط زیست		
D ₁	ایجاد امکانات و تسهیلات گردشگری در شهر کلاردشت	D	سرمایه‌گذاری داخلی در زمینه احیا و مرمت ابنیه و فضاهای تاریخی و فرهنگی جاذب گردشگر در شهر و نزدیکی به بازار پر قدرت گردشگرفرست تهران
D ₂	توسعه بسترهای فناوری اطلاعات		
D ₃	ایجاد تورهای گردشگری		
D ₄	ایجاد همکاری با سایر شهرها و مناطق گردشگری		
E ₁	ارایه تسهیلات مالی و بخشودگی مالیاتی به سرمایه‌گذاران در حوزه گردشگری	E	بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری
E ₂	توسعه صنعت گردشگری محلی		

شد (جدول ۵). سپس، ماتریس نرمال وزن‌دار هر یک از این استراتژی‌ها محاسبه شد (جدول ۶) و در نهایت رتبه نهایی هر یک از استراتژی‌های پیشنهادی تعیین شد (جدول ۷).
 استراتژی ارایه خدمات گردشگری باکیفیت ($K=0/073828$) در اولویت نخست و استراتژی توسعه زیرساخت‌های گردشگری ($K=0/071228$) در اولویت دوم قرار داشتند و در مقابل

در ارتباط با شاخص‌های اجتماعی فرهنگی و اقتصادی سرمایه‌ای که در شهر کلاردشت دچار ضعف بودند، استراتژی‌هایی ارایه شد که برای اولویت‌بندی این استراتژی‌ها از روش ARAS استفاده شد. در جدول ۴ لیست استراتژی‌های تحقق توسعه گردشگری شهر کلاردشت ارایه شده است. پس از تهیه لیست این استراتژی‌ها، ماتریس تصمیم‌گیری برای تعیین اولویت هر یک از آنها تشکیل

جدول ۷) رتبه‌بندی استراتژی‌های اجتماعی و اقتصادی در راستای تحقق توسعه گردشگری در شهر کلاردشت

نماد استراتژی	S_i	K_i	Rank
A ₁	۰/۰۵۲	۰/۰۵۶۵۲۹	۸
A ₂	۰/۰۶۶	۰/۰۷۱۲۲۸	۲
A ₃	۰/۰۵۷	۰/۰۶۱۲۰۴	۴
A ₄	۰/۰۶۴	۰/۰۶۸۹۶۷	۳
A ₅	۰/۰۶۸	۰/۰۷۳۸۲۸	۱
A ₆	۰/۰۵۴	۰/۰۵۸۲۸۸	۷
A ₇	۰/۰۴۷	۰/۰۵۱۳۱۱	۱۱
B ₁	۰/۰۳۲	۰/۰۳۴۲۴۶	۱۷
B ₂	۰/۰۴۱	۰/۰۴۴۳۴۰	۱۶
B ₃	۰/۰۴۸	۰/۰۵۲۲۲۲	۱۰
B ₄	۰/۰۴۶	۰/۰۵۰۱۶۸	۱۲
C ₁	۰/۰۴۴	۰/۰۴۷۸۱۳	۱۴
C ₂	۰/۰۵۰	۰/۰۵۴۳۸۴	۹
D ₁	۰/۰۲۹	۰/۰۳۰۹۰۱	۱۸
D ₂	۰/۰۲۸	۰/۰۳۰۸۱۴	۱۹
D ₃	۰/۰۴۳	۰/۰۴۶۱۹۷	۱۵
D ₄	۰/۰۵۶	۰/۰۶۰۲۸۸	۵
E ₁	۰/۰۴۵	۰/۰۴۸۹۱۳	۱۳
E ₂	۰/۰۵۴	۰/۰۵۸۳۶۲	۶

بحث

این پژوهش با هدف آسیب‌شناسی راهبردهای اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت انجام شد. در جهان رقابتی امروز که همه کشورها و شهرها در تلاش برای بهره‌گیری از مزایای نسبی خود برای سبقت از همتایان خود هستند، گردشگری و خصوصاً گردشگری شهری، به عنوان یک فرصت ایده‌آل برای رشد و توسعه شهرها به‌شمار می‌رود که مدیران و برنامه‌ریزان در همه شهرها اعم از کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته در پی آنند. بر این اساس، این پژوهش نیز در پی تحقق توسعه گردشگری شهری مبتنی بر فرآیند تحلیل شبکه‌ای در شهر کلاردشت تا حدی به نتایج قابل قبولی دست یافت که بتوان آن را به سایر شهرهای مشابه تعمیم داد. بخشی از مهم‌ترین نتایج آن نشان داد که به عقیده شهروندان و کارشناسان و متخصصان حوزه شهر و گردشگری، میان ابعاد و معیارهای مطرح‌شده در زمینه توسعه گردشگری شهر کلاردشت ارتباط تنگاتنگی وجود دارد. از طرفی وضعیت میزان توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در صورت اجرای شاخص‌ها در بُعد اجتماعی و فرهنگی نشان داد که شاخص عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها و شاخص آموزش نحوه برخورد و تعاملات با گردشگران ملی و بین‌المللی و ضرورت توجه آن به جامعه میزبان دارای بیشترین تاثیر در بین شاخص‌های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اجتماعی و فرهنگی بودند. همچنین، وضعیت میزان توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در صورت اجرای شاخص‌ها در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای نشان داد که شاخص بخشودگی مالیاتی برای

استراتژی‌های ایجاد امکانات و تسهیلات گردشگری در شهر کلاردشت ($K=0/030901$) و توسعه بسترهای فناوری اطلاعات ($K=0/030814$) به ترتیب رتبه‌های هجدهم و نوزدهم را به خود اختصاص دادند (جدول ۷).

جدول ۵) ماتریس تصمیم‌گیری

نماد استراتژی	A	B	C	D	E
A ₁	۹/۳۲۲	۳/۱۰۷	۴/۹۳۲	۵/۵۱۸	۷/۳۱۹
A ₂	۱۰/۰۰۰	۶/۸۰۴	۶/۲۱۴	۷/۶۱۲	۷/۲۶۸
A ₃	۸/۳۲۰	۶/۰۰۰	۶/۵۴۲	۵/۸۰۹	۶/۳۱۶
A ₄	۸/۶۵۳	۷/۸۶۲	۶/۳۱۶	۶/۸۰۴	۷/۳۱۹
A ₅	۸/۶۵۳	۸/۳۲۰	۷/۰۰۰	۷/۲۶۸	۸/۲۷۷
A ₆	۶/۴۶۳	۷/۰۴۷	۷/۲۶۸	۶/۰۰۰	۴/۵۷۹
A ₇	۶/۳۵۰	۶/۴۶۳	۴/۹۳۲	۴/۷۱۸	۵/۲۴۱
B ₁	۲/۴۶۶	۲/۵۲۰	۳/۵۵۷	۳/۰۳۷	۶/۶۰۴
B ₂	۳/۷۸۰	۴/۸۲۰	۳/۶۸۴	۵/۵۲۸	۵/۲۴۱
B ₃	۵/۵۶۶	۵/۶۴۶	۶/۸۴۰	۴/۷۱۸	۵/۵۱۸
B ₄	۴/۶۴۲	۵/۳۹۲	۶/۲۵۷	۴/۶۴۲	۶/۰۷۳
C ₁	۴/۷۱۸	۴/۱۶۰	۵/۸۴۸	۵/۵۱۸	۵/۰۱۳
C ₂	۵/۳۱۳	۷/۸۶۲	۷/۶۵۲	۵/۱۹۲	۳/۵۵۷
D ₁	۳/۴۲۰	۳/۳۰۲	۲/۸۸۴	۱/۸۱۷	۵/۵۱۸
D ₂	۳/۱۰۷	۳/۴۲۰	۳/۳۰۲	۲/۸۸۴	۳/۸۲۶
D ₃	۵/۶۴۶	۵/۳۱۳	۵/۸۰۹	۴/۳۰۹	۳/۹۷۹
D ₄	۵/۵۹۳	۴/۵۲۹	۷/۲۶۸	۷/۲۹۳	۶/۸۶۸
E ₁	۶/۰۲۳	۶/۵۴۲	۵/۲۴۱	۳/۹۱۵	۵/۰۱۳
E ₂	۵/۶۴۶	۵/۱۹۲	۸/۹۶۳	۵/۵۱۸	۶/۲۱۴
Max	۱۰/۰۰۰	۸/۳۲۰	۸/۹۶۳	۷/۶۱۲	۸/۲۷۷
وزن	۰/۱۹	۰/۱۷۶	۰/۱۷۸	۰/۲۵۱	۰/۲۰۵

جدول ۶) ماتریس نرمال وزن‌دار

نماد استراتژی	A	B	C	D	E
A ₁	۰/۰۱۴	۰/۰۰۵	۰/۰۰۷	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳
A ₂	۰/۰۱۵	۰/۰۱۱	۰/۰۰۹	۰/۰۱۸	۰/۰۱۳
A ₃	۰/۰۱۳	۰/۰۰۹	۰/۰۱۰	۰/۰۱۴	۰/۰۱۱
A ₄	۰/۰۱۳	۰/۰۱۲	۰/۰۰۹	۰/۰۱۶	۰/۰۱۳
A ₅	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۰	۰/۰۱۷	۰/۰۱۴
A ₆	۰/۰۱۰	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۴	۰/۰۰۸
A ₇	۰/۰۱۰	۰/۰۱۰	۰/۰۰۷	۰/۰۱۱	۰/۰۰۹
B ₁	۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	۰/۰۰۵	۰/۰۰۷	۰/۰۱۱
B ₂	۰/۰۰۶	۰/۰۰۸	۰/۰۰۵	۰/۰۱۳	۰/۰۰۹
B ₃	۰/۰۰۹	۰/۰۰۹	۰/۰۱۰	۰/۰۱۱	۰/۰۱۰
B ₄	۰/۰۰۷	۰/۰۰۸	۰/۰۰۹	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱
C ₁	۰/۰۰۷	۰/۰۰۶	۰/۰۰۹	۰/۰۱۳	۰/۰۰۹
C ₂	۰/۰۰۸	۰/۰۱۲	۰/۰۱۱	۰/۰۱۲	۰/۰۰۶
D ₁	۰/۰۰۵	۰/۰۰۵	۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	۰/۰۱۰
D ₂	۰/۰۰۵	۰/۰۰۵	۰/۰۰۵	۰/۰۰۷	۰/۰۰۷
D ₃	۰/۰۰۹	۰/۰۰۸	۰/۰۰۹	۰/۰۱۰	۰/۰۰۷
D ₄	۰/۰۰۹	۰/۰۰۷	۰/۰۱۱	۰/۰۱۷	۰/۰۱۲
E ₁	۰/۰۰۹	۰/۰۱۰	۰/۰۰۸	۰/۰۰۹	۰/۰۰۹
E ₂	۰/۰۰۹	۰/۰۰۸	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۱

و میزبان، تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری، پشتیبانی از امرار معاش جامعه میزبان که می‌تواند پویایی اجتماعی و اقتصادی را در مقاصد گردشگری به همراه داشته باشد، در کنار عوامل دیگری همچون نمایش رویدادها و وقایع، مدیریت یکپارچه شهری و نیز فضامندی گردشگری شهری برای ساخت منظر و نقشه ذهنی در گردشگران، همگی با درجاتی از اهمیت، نقش بسزایی در تحقق توسعه گردشگری در مقاصد گردشگری شهری و از جمله شهر کلاردشت داشتند. یافته‌های پژوهش /مینی-نژاد و مظفری [Amininejad & Mozafari, 2021] حاکی از تایید عامل‌های تبیین‌کننده برند گردشگری در بندر بوشهر براساس آگاهی‌بخشی، درک-پذیری، وفاداری، مزیت، هویت، کیفیت اقتصادی و راهبردی برند بودند. در مقابل پژوهش حاضر نیز به بررسی معیارهای اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی توسعه گردشگری شهری در کلاردشت پرداخت که از حیث بررسی شاخص-ها و معیارها، مورد تایید پژوهش امینی-نژاد و مظفری بود و نتایج آن همراستا با این پژوهش بوده است. نیکنام و همکاران [Niknam et al., 2019] در پژوهش خود به اولویت-بندی عوامل مرتبط با توسعه گردشگری ورزشی در آذربایجان شرقی پرداخته‌اند و این پژوهش از نظر رتبه-بندی معیارها، همراستا با پژوهش حاضر بوده چرا که در پژوهش حاضر نیز استراتژی‌های مرتبط با ابعاد اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در کلاردشت رتبه-بندی شدند بنابراین می‌توان گفت که مقاله نیکنام و همکاران نتایج حاصل از پژوهش حاضر را مورد تایید قرار داده است.

پژوهش حاتمی-نژاد و شریفی [Hataminejad & Sharifi, 2015] نیز به لحاظ این که به بررسی اثرات مثبت گردشگری شهری بر چهار متغیر توسعه پایدار شهری (پایداری اجتماعی، پایداری کالبدی، پایداری محیطی و پایداری اقتصادی) پرداخته است همراستا با پژوهش حاضر است چرا که پژوهش حاضر راهبردهای اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری در کلاردشت را مورد آسیب-شناسی قرار داد.

کلانتری خلیل-آباد و همکاران [Kalantari Khalilabad et al., 2013] نیز در پژوهش خود ضمن شناخت و بررسی توان-ها و نقاط قوت و ضعف ابعاد گردشگری در منطقه در پی برنامه-ریزی توسعه پایداری گردشگری به منظور حفظ اکوتوریسم بوده-اند که بررسی چالش-ها و فرصت-های منطقه مورد بررسی در پژوهش ایشان همراستا با آسیب-شناسی راهبردهای اجتماعی و اقتصادی تحقق توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در پژوهش حاضر است و نتایج پژوهش حاضر را مورد تایید قرار می‌دهد.

وینیالس ماریبنت [Vinyals-Mirabent, 2019] در پژوهش خود به شناسایی جاذبه-های مختلف فرهنگی، تاریخی و تفریحی در مقاصد گردشگری پرداخته است که این مساله مرتبط با رقابت-پذیری میان مقاصد گردشگری بوده و نتایج آن به لحاظ شناسایی جاذبه-ها و عرصه رقابتی گردشگری در سطح ملی و بین-المللی، همراستا با پژوهش حاضر است.

سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری و شاخص برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در حوزه گردشگری به منظور رونق اقتصادی شهر و منطقه و همچنین شاخص اعطای تسهیلات برای سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری دارای بیشترین تاثیر در بین شاخص‌های توسعه گردشگری شهری شهر کلاردشت در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای بودند. در بررسی استراتژی‌های اجتماعی و اقتصادی در راستای تحقق توسعه گردشگری، استراتژی "ارایه خدمات گردشگری با کیفیت" در اولویت نخست و استراتژی "توسعه زیرساخت‌های گردشگری" در اولویت دوم قرار داشتند، به عبارت دیگر، توسعه ابعاد مدیریتی و به‌ویژه زیرساخت‌ها که خود مبین ایجاد پروژه‌های توسعه گردشگری است، بیشترین تاثیر را در توسعه گردشگری شهری دارد و البته حضور سرمایه‌گذار، افزایش قیمت زمین، به زیرساخت رفتن اراضی جدید و در ادامه سیکل تغییر کاربری اراضی در نهایت منجر به اثرگذاری در مورفولوژی شهر و استخوان‌بندی شهر کلاردشت خواهد شد. ضمن اینکه نگاه دقیق‌تر در بدنه معیارها و زیرمعیارها نیز گویای این مساله است که سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری که بتواند فضاهای تفریحی، تفریحی، اقامتی را ایجاد نماید دارای بیشترین اهمیت در میان معیارهای موثر بر فضای شهر و در نهایت ساختار استخوان‌بندی شهر کلاردشت خواهد داشت و لذا پروژه‌های پیش‌گام بخش گردشگری نظیر فضاهای تفریحی، تفریحی، اقامتی بر عناصر فضایی و ساختار استخوان‌بندی شهر کلاردشت اثرگذار خواهد بود. هرچند، این مساله در صورت اجرای پروژه‌های مذکور ماهیت خود را نمایان خواهد ساخت چرا که در شرایط موجود پروژه‌های سرمایه‌گذاری در حوزه شهر کلاردشت بیشتر در جوار معبر اصلی و شریانی اصلی شهر واقع شده و اجرای طرح‌های گردشگری که در مسیر خارج از الگوی اصلی شهر واقع شده باشد و بتوان تاثیر آن را در شرایط فعلی در استخوان‌بندی شهر ملاحظه نمود وجود ندارد و شهر در گذر زمان و به صورت ارگانیک شکل گرفته است. فارغ از اثرگذاری با اهمیت بیشتر یا کمتر از یک یا چند بُعد خاص که در طول پژوهش در پنج طبقه اجتماعی و فرهنگی، مدیریتی و زیرساختی، اقتصادی و سرمایه‌ای، محیطی و طبیعی و توسعه سیاسی و اسناد فرادستی مورد ارزیابی قرار گرفت، با توجه به اینکه توسعه شهر و گردشگری به صورت شبکه‌ای مرتبط باهم هستند نتایج بیانگر این مساله بود که به همان اندازه که سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری به عنوان یکی از مهم‌ترین مولفه‌ها، دارای ارزش و اهمیت است، سایر مولفه‌ها همچون توجه به خدمات و زیرساخت، پایداری محیط زیست، توسعه سیاسی و روابط خارجی، تبلیغات و بازاریابی در راستای بازاریابی و بازاریابی، ایجاد تعادل بین منابع و هزینه‌های صنعت گردشگری، مطلوبیت در سیما و منظر شهر، تقویت منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی، حفظ منابع طبیعی و قوانین حمایتی برای گام‌برداری در مسیر توسعه و گردشگری پایدار، تدوین اسناد فرادست و توجه به آنها در مقصد گردشگری، بهبود شرایط محیط طبیعی و زیست‌محیطی، آموزش به شهروندان و گردشگران و بیان اهمیت احترام متقابل میان مهمان

بالا می‌تواند جذب گردشگرانی با تمایل به تجربه فرهنگ و زندگی محلی را افزایش دهد.

۹. توسعه صنعت گردشگری محلی: حمایت از تولیدات محلی و ایجاد فرصت‌های شغلی در حوزه گردشگری می‌تواند به توسعه اقتصادی و افزایش رفاه جامعه محلی کمک کند و در نتیجه توسعه گردشگری شهر کلاردشت را بهبود بخشد.

۱۰. ارائه خدمات گردشگری باکیفیت: بهبود کیفیت خدمات گردشگری مانند رستوران‌ها، فروشگاه‌ها و خدمات راهنمایی و رانندگی، می‌تواند تجربه گردشگران را بهبود داده و به جذب گردشگران بیشتر کمک کند.

۱۱. ارتقای امنیت: بهبود امنیت در شهر کلاردشت، از جمله تامین امنیت عمومی و حفظ نظم و امنیت در مکان‌های گردشگری می‌تواند به جذب گردشگران بیشتر کمک کند و اعتماد آنها را به شهر افزایش دهد.

۱۲. توسعه فضاهای عمومی و تفریحی: ایجاد فضاهای عمومی و تفریحی مناسب و باکیفیت، مانند پارک‌ها، میدان‌ها و فضاهای سبز می‌تواند جذابیت شهر کلاردشت را افزایش داده و تجربه گردشگران را بهبود بخشد.

۱۳. ترویج گردشگری پاییزه: استفاده از پتانسیل‌های فصل پاییز در شهر کلاردشت، مانند رنگارنگی درختان و باغ‌ها و فعالیت‌های مربوط به برداشت محصولات محلی می‌تواند جذابیت را در این فصل برای گردشگران افزایش دهد.

۱۴. بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری: ارائه تسهیلات مالی و بخشودگی مالیاتی به سرمایه‌گذاران در حوزه گردشگری می‌تواند افزایش سرمایه‌گذاری و توسعه این صنعت را تشویق کند و در نتیجه گردشگری شهر کلاردشت را بهبود بخشد.

۱۵. ایجاد امکانات و تسهیلات گردشگری در شهر کلاردشت: ساخت و توسعه هتل‌ها، رستوران‌ها، فروشگاه‌ها و سایر امکانات گردشگری در شهر کلاردشت می‌تواند جذابیت و راحتی برای گردشگران ایجاد کند و در نتیجه تعداد گردشگران و درآمد شهر را افزایش دهد.

۱۶. توسعه بسترهای فناوری اطلاعات: ایجاد وبسایت‌ها و اپلیکیشن‌های مرتبط با گردشگری در شهر کلاردشت می‌تواند به گردشگران کمک کند تا اطلاعات لازم را درباره جاذبه‌ها، هتل‌ها، رستوران‌ها و سایر خدمات گردشگری در این شهر به‌دست آورند.

۱۷. ایجاد تورهای گردشگری: برگزاری تورهای گردشگری به جاذبه‌های گردشگری شهر کلاردشت می‌تواند علاوه بر تبلیغات، تجربه‌ای متفاوت و جذاب برای گردشگران فراهم کند و باعث افزایش تعداد گردشگران و درآمد شهر شود.

۱۸. حفظ و حراست از محیط زیست: حفظ و حراست از جاذبه‌های طبیعی و محیط زیست شهر کلاردشت می‌تواند به جذب گردشگران علاقه‌مند به طبیعت کمک کند و در نتیجه توسعه پایدار گردشگری را تضمین کند.

۱۹. ایجاد همکاری با سایر شهرها و مناطق گردشگری: برقراری همکاری و ارتباط مستمر با سایر شهرها و مناطق گردشگری می‌تواند

نتایج پژوهش دوگرو و بولوت [Dogru & Bulut, 2018] نشان داده است که بین رشد درآمدهای گردشگری و رشد اقتصادی رابطه علیت دو طرفه وجود دارد که نشان می‌دهد رشد اقتصادی و توسعه گردشگری به یکدیگر وابسته هستند و توسعه گردشگری باعث رشد اقتصادی می‌شود که به لحاظ بررسی دوسویه دو متغیر اقتصادی و گردشگری همراستا با پژوهش حاضر بوده و نتایج آن را مورد تایید قرار می‌دهد.

الگوی مشترک در همه این پژوهش‌ها توجه به مقصد گردشگری و اثرات متقابل توسعه گردشگری و مقاصد گردشگری بوده و درواقع رابطه مستقیمی بین توجه به معیارهای گردشگری و توسعه این صنعت در مقاصد گردشگری وجود دارد.

برای بهبود توسعه گردشگری شهری کلاردشت می‌توان راهبردهای زیر را ارائه داد.

۱. ترویج و توسعه فعالیت‌های فرهنگی و هنری: افزایش تنوع و کیفیت فعالیت‌های فرهنگی و هنری در شهر کلاردشت، از جمله برگزاری نمایشگاه‌ها، کنسرت‌ها و فستیوال‌های مختلف می‌تواند جذابیت را برای گردشگران افزایش دهد.

۲. حفظ و توسعه آثار تاریخی و فرهنگی: بهبود، حفظ و مرمت آثار تاریخی و فرهنگی در کلاردشت از جمله بازسازی و بهبود عملکرد موزه‌ها و مکان‌های تاریخی می‌تواند جذب گردشگران علاقه‌مند به تاریخ و فرهنگ منطقه را افزایش دهد.

۳. ارتقای تامین امکانات فرهنگی: بهبود و توسعه امکانات فرهنگی مانند موزه‌ها، نمایشگاه‌ها و کتابخانه‌ها در کلاردشت می‌تواند جذابیت این منطقه برای گردشگران را افزایش دهد و به افزایش تعداد گردشگران و درآمد شهر کمک کند.

۴. توسعه زیرساخت‌های گردشگری: بهبود و توسعه زیرساخت‌های گردشگری مانند راه‌ها، مسیرهای عمومی و امکانات اقامتی می‌تواند راحتی و رضایت گردشگران را افزایش دهند و به جذب گردشگران بیشتر کمک کند.

۵. توسعه آموزش و مهارت‌های گردشگری: ارائه آموزش‌های مرتبط با صنعت گردشگری به جامعه محلی و کارکنان مرتبط می‌تواند باعث افزایش کیفیت خدمات گردشگری و توانمندسازی جامعه محلی در حوزه گردشگری شود.

۶. ارتقای همکاری و تعامل بین جوامع محلی و گردشگران: تشویق به مشارکت اجتماعی در فعالیت‌های گردشگری و ارائه فرصت‌های همکاری و تبادل اطلاعات بین جوامع محلی و گردشگران می‌تواند بهبود تجربه گردشگران و افزایش رضایت آنها را به همراه داشته باشد.

۷. ترویج و تبلیغات مناسب: انجام تبلیغات مناسب و استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سایر روش‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌ها و فعالیت‌های گردشگری کلاردشت می‌تواند به جذب گردشگران جدید و افزایش شهرت منطقه کمک کند.

۸. توسعه و ترویج اقامتگاه‌های بوم‌گردی و هتل‌های متنوع: ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی و هتل‌هایی با سطح خدمات متنوع و کیفیت

Elmina cultural heritage and management programme in Ghana. *Management of Environmental Quality*. 17(3):299-312.

- Babakhanzadeh E (2013). Measuring the socio-cultural, economic and cultural impact of tourism development in Uramanat region. *Spatial Planning*. 3(3):145-164. [Persian]

- Baghaeena F, Shaker Ardakani M, Amrollahi N, Behjati Ardakani A (2022). Analysis of effective factors in the internal branding of selected hotels in Yazd with a qualitative approach. *Tourism Management Studies*. 16(55):41-77. [Persian]

- Bakas FE, Duxbury N, Vinagre de Castro T (2019). Creative tourism: Catalysing artisan entrepreneur networks in rural Portugal. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*. 25(4):731-752.

- Dogru T, Bulut U (2018). Is tourism an engine for economic recovery? Theory and empirical evidence. *Tourism Management*. 67:425-434.

- Ebrahimnia Samakoush S, Khaksari A, Latifi G, Damadi M (2013). Assessing the role of urban tourism in economic-environmental development of the city of Babolsar. *Journal of Urban Economics and Management*. 1(3):17-31. [Persian]

- Esmaeelzadeh H, Sarafi M, Tavakolinia J (2012). Analysing tourism development approaches in local communities. *Environmental Sciences*. 9(2):119-142. [Persian]

- Ezatpanah B (2020). Exploring effective driving forces in the future of tourism industry development in borderline cities (case study: Baneh city). *Journal of Urban Tourism*. 7(1):69-87. [Persian]

- Haile A (2017). Sustainable tourism development in Eritrea: Assessing the potential of the tourism industry as an asset to economic development and poverty alleviation in Massawa and the Dahlak Archipelago. Canada: Royal Roads University.

- Hataminejad H, Sharifi A (2015). Examines the role of urban tourism development on sustainable urban development (case study: Sanandaj). *Journal of Urban Tourism*. 2(1):61-74. [Persian]

- Heydari R, Tahooni M (2021). Survey of economic effects of urban tourism of Tabriz metropolis. *Research and Urban Planning*. 12(46):17-23. [Persian]

- kalantari Khalilabad H, Ghanbari A, Rabieefar V (2013). Ecotourism development strategies in Damavand city. *Basire*. 2. [Persian]

- Mikulić J, Vizek M, Stojic N, Payne JE, Časni AC, Barbic T (2021). The effect of tourism activity on housing affordability. *Annals of Tourism Research*. 90:103264.

- Mohammadpour S, Rahimi A, Abasian F, Aghnaee NF (2022). Assessing the factors affecting tourist's satisfaction with tourism destinations (case: Ab'o Atash park). *Tourism Planning and Development*. 10(38):35-57. [Persian]

- Motahar R, Shokouhibidhendi MS (2022). Ranking cities of Sistan and Baluchestan province based on cultural and heritage tourism capacity using ARAS technique. *Journal of Tourism & Development*. 10(4):175-198. [Persian]

به تبادل تجربه و اطلاعات کمک کند و در نتیجه بهبود صنعت گردشگری شهر کلاردشت را تسهیل کند.

نتیجه‌گیری

ارتباط بین توسعه شهری و گردشگری به صورت شبکه‌ای است و سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری یکی از مهمترین اجزای آن است. وجود عناصر خاطره‌انگیز و بناهای تاریخی در بُعد اجتماعی و فرهنگی زمینه توسعه شهری و گردشگری را فراهم آورده و همراه با آموزش شهروندان و گردشگران در زمینه برخورد و تعاملات، منطقه را به یک مقصد گردشگری پایدار تبدیل می‌کند. همچنین، در بُعد اقتصادی و سرمایه‌ای، بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران و اعطای تسهیلات جهت سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری موجب رونق اقتصادی شهر شده و توسعه گردشگری را تسهیل می‌کند.

تشکر و قدردانی: نویسندگان از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش ایشان را یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌کنند.

تاییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: تعارض منافی در راستای نگارش و چاپ این پژوهش وجود نداشته است.

سهم نویسندگان: مینا حسنی مقدم (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/روش‌شناسی/تحلیلگر آماری (۵۰٪)؛ حسین کلانتری خلیل آباد (نویسنده دوم)، نگارنده بحث (۳۰٪)؛ مریم رزقی (نویسنده سوم)، نگارنده بحث/روش‌شناسی (۲۰٪)

منابع مالی: این مقاله با هزینه شخصی نویسندگان به انجام رسیده است.

منابع

- Akbarian Ronizi SR, Rastegar E (2021). The explaining and analyzing of the effective factors on the tourist satisfaction with tourism destinations case study: Dargahan city. *Journal of Urban Tourism*. 7(4):129-143. [Persian]

- Alipour A, Bayandor M (2015). Sustainable tourism management (case study: Bojnord city). *The Socio-Cultural Strategy*. 4(14):115-135. [Persian]

- Amininejad G, Mozafari H (2021). Analysis and evaluation of effective components in urban branding with an urban tourism approach (case study: Bushehr Port). *Journal of Geographical New Studies, Architecture and Urbanis*. 4(33):145-170. [Persian]

- Arabshahi A, Taghdisi M (2018). Urban tourism and sustainable urban development: The study of the position, role and consequences of urban tourism developmen. *Journal of Geography and Human Relationships*. 1(2):397-416. [Persian]

- Ariyani N, Fauzi A (2019). Analysis of strategic variables for ecotourism development; an application of Micmac. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*. 3(3):1-12.

- Arthur SNA, Mensah JV (2006). Urban management and heritage tourism for sustainable development: The case of

tourism of Chaharmahal and Bakhtiyari province using Topsis and AHP models. Geographical Researches. 30(3):259-274. [Persian]

- Saraee MH, Noori M, Asiabani Z (2019). A sustainable tourism development strategy in the city of Neyriz using strategic SOAR analysis. Journal of Geographical Research on Desert Areas. 6(1):51-74. [Persian]

- Sheikhi Chaman M (2020). The role of health tourism in boosting Iran's health economy. Journal of Health Administration. 23(2):9-10. [Persian]

- Vinyals-Mirabent S (2019). European urban destinations' attractors at the frontier between competitiveness and a unique destination image. A benchmark study of communication practices. Journal of Destination Marketing & Management. 12:37-45.

- Movahed A, Aghaee V, Ghasemi M (2022). Analyzing and spatial classification in urban areas to achieve sustainable tourism; case study: Ardabil city. Geographical Urban Planning Research. 9(4):1125-1148. [Persian]

- Niknam K, Ahmadi A, Honari H, Moharamzadeh M (2019). Designing and explaining the management model of sport tourism development in East Azarbaijan province. Journal of Tourism & Development. 8(4):99-125. [Persian]

- Piradmoradian Z, Kalantari Khalilabad H, Shamsoldin A (2019). Analysis of non-governmental organizations and their role in increasing tourism development capacity of Yazd city. New Attitudes in Human Geography. 11(4):449-463. [Persian]

- Saberi H, Aflaki M (2015). Preference main route